

ISSN 1563-0307
Индекс 75876; 25876

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҚазҰУ ХАБАРШЫСЫ

Психология және социология сериясы

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

ВЕСТНИК КазНУ

Серия психологии и социологии

AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

KazNU BULLETIN

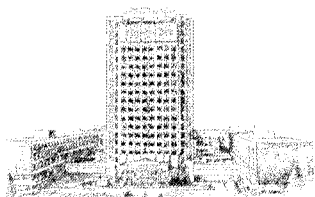
Psychology and sociology series

№4 (55)

Алматы
«Қазақ университеті»
2015

ISSN 1563-0307
Индекс 75876; 25876

ХАБАРШЫ

ПСИХОЛОГИЯ ЖӘНЕ СОЦИОЛОГИЯ СЕРИЯСЫ
№4 (55)

25.11.1999 ж. Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде тіркелген

Куәлік №956-Ж.

Журнал жылына 4 рет жарыққа шығады

ЖАУАПТЫ ХАТШЫ

Нұрбекова Ж.А.

(Қазақстан)

+7 701 111 5488

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Жаманбалаева Ш.Е. (ғылыми редактор)

(Қазақстан)

Аймағамбетова О.Х. (ғылыми редактордың
орынбасары) (Қазақстан)

Әбдірайымова Г.С.

Әбдікерова Г.О.

Биекенов К.Ү.

Жаназарова З.Ж.

Ким А.М.

Жарықбаев Қ.Б.

Ахтаева Н.С.

Қылышбаева Б.Н.

Шеденова Н.У.

Қабақова М.П.

Қамзанова А.Т.

Қалымбетова Э.К.

Сүлейманов А. (Түркия)

Гуслякова Л.Г. (Ресей)

Гаутам Н. Ядама (АҚШ)

Колева И. (Болгария)

Сафдар С. (Канада)

ҚАЗАҚ
УНИВЕРСИТЕТІ
Б А С П А У Й І

Ғылыми басылымдар бөлімінің басшысы

Гүлмира Шаккозова

Телефон: +77017242911

E-mail: Gulmira.Shakkozova@kaznu.kz

Редакторлары:

Гүлмира Бекбердиева,

Ерсін Жайнақов

Компьютерде беттеген:

Айша Калыева

Жазылу мен таратуды үйлестіруші

Молдір Омیرтайқызы

Телефон: +7(727)377-34-11

E-mail: Moldir.Omirtaikyzy@kaznu.kz

ИБ №8899

Басуға 30.11.2015 жылы қол қойылды.

Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 18,1 б.т. Оффсетті қағаз. Сандық басылыс.

Тапсырыс №3572. Таралымы 500 дана. Бағасы келісімді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің

«Қазақ университеті» баспа үйі.

050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйінің баспаханасында басылды.

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2015

<i>Едильбаева С.Ж., Ким Л.М.</i> Социология образования никласа Лумана.....	120
<i>Жумакул Ж.А., Серикжанова С.С.</i> Состояние и развитие индустрии здорового образа жизни в городе Алматы.....	148
<i>Кенжакимова Г.А., Курманжанова К.К.</i> Формирование и перспективы развития инклюзивного образования в Казахстане.....	156
<i>Коваленко И.В.</i> Место и роль народного музыкального творчества в музыкально-эстетическом воспитании школьников.....	162
<i>Коляева М.В.</i> Проблемы адаптации и дезадаптации в процессе семейного воспитания и социализации личности.....	168
<i>Кылымбаева Б.Н., Дуйсенова С.М.</i> Социальные основания формирования гендерной идентичности.....	174
<i>Мамытканов Д.К.</i> Қайырымдылық – әлеуметтік институт ретінде.....	180
<i>Морозова Т.А., Азнабакиев М.М., Сансызбаев Е.Б.</i> Паллиативная помощь как форма социальной работы в Республике Казахстан.....	188
<i>Омарова Ә.Т., Әбдікерова Г.О.</i> Жоғары оқу орындары мен жұмыс берушілердің өзара әріптестік стратегиясы.....	194
<i>Отарбаева А.Б.</i> Проблема гендерного самоопределения учащейся молодежи.....	200
<i>Сабирова Р.Ш.</i> Исследование личностных особенностей подростков, предрасположенных к суицидальному поведению.....	206
<i>Сабирова Р.Ш.</i> Исследование отношения к воспитанию в контексте феномена отцовства: возрастной аспект.....	212
<i>Сарсенова Ә.Б.</i> Еңбек нарығында ЖОО түлектерінің бәсекеге қабілеттілігі ұғымының теориялық-әдістемелік тәсілі.....	218
<i>Сарыбаева И.С., Амитов С.А., Султанова А.М.</i> Наркологиялық орталықтағы маскүнемдікке тәуелді адамдармен жұмыста әлеуметтік қызметкердің ролі.....	226
<i>Сарыбаева И.С., Султанова А.М., Тунгатова Ұ.А.</i> Маскүнемдікке салынған әйелдермен әлеуметтік жұмыс жүргізу ерекшеліктері.....	232
<i>Абдирайымова Г.С., Кенжакимова Г.А., Серикжанова С.С., Бурханова Д.К.</i> Проблема формирования конкурентоспособности выпускников вузов: экспертная оценка.....	238
<i>Чинасилова А.М., Шеденова Н.У.</i> Қарт адамдардың өмірлік қанағаттанушылықтары туралы әртүрлі теориялық бағыттардағы түсініктер.....	244
<i>Nurbekova Zh., Zhanazarova Z., Beissenova A.</i> The question about Social organization of Kazakhstani business under conditions of Customs Union and Common Free Market Zone.....	250

3-бөлім   Раздел 3
Шетелдік әріптестердің мақалалары   Статьи зарубежных коллег

<i>Сматова К.Б., Бердибаева С.К., Гарбер А.И., Бузаубакова К.Ж., Болтаев А.Д., Бердибаев С.К.</i> Проблема эмоционального выгорания учителя как базовая составляющая сохранения психологического здоровья педагогических работников.....	258
<i>Байжуманова Б.Ш., Бердибаева С.К., Гарбер А.И., Сарыбекова Ж.Т., Жумадилова А.Н., Мурсалиева А.К.</i> Проблема диагностики эмоционального выгорания педагогов.....	264
<i>Лебединский Е.Б.</i> Структурные компоненты творческого потенциала и их развитие в подростковом возрасте в условиях рекреации.....	270
<i>У. Цзинь</i> Психологические особенности переживания страхов у младших школьников и подростков из полных и неполных семей.....	278

**НАРКОЛОГИЯЛЫҚ
ОРТАЛЫҚТАҒЫ
МАСКҮНЕМДІККЕ
ТӘУЕЛДІ
АДАМДАРМЕН
ЖҰМЫСТА
ӘЛЕУМЕТТІК
ҚЫЗМЕТКЕРДІҢ РӨЛІ**

Кіріспе

Наркологиялық профильдегі ауруға әлеуметтік қызметкер маманы әлеуметтік көмек көрсету шеңберінде оның жұмысқа орналасуына; әлеуметтік-тұрмыстық мәселелерді шешуге; бұзылған отбасылық және әлеуметтік байланыстарды қалпына келтіруге; клиентті терапевтік қауымдастыққа және өз-өзіне көмектесетін топқа қосуға; клиентке әлеуметтік-құқықтық мәселелер бойынша кеңес береді немесе қажетті мамандармен кеңес беру жұмыстарын ұйымдастырады; қажетті құжаттарды рәсімдеуге көмектеседі; терапевтік және қайта оңалту іс-шаралары жүйесінде альтернативті бағдарламаларды жүзеге асыру мен дайындауға қатысады.

Наркологиялық орталықтағы әлеуметтік қызметкер маманының атқаратын қызметтерін кең шеңберді камтиды: олар медициналыққа дейінгі бағдарламаға қатысып, психоактивті заттарға тәуелділікті анықтау үшін бастапқы профилактикалық жұмыс жүргізеді; тәуекел топқа кіретін адамдарды анықтап, олармен жұмыс жасайды; көмекті қажет ететіндерді емдеуге тартуға ықпал етіп, олардың отбасыларымен қарым-қатынас орнатады және кеңес беру және т.б. да көмектер көрсетеді. Клиент медициналық қызмекерлердің көмегін алып отырған медициналық кезеңде әлеуметтік қызметкерлер медициналық персоналмен тығыз жұмыс жасайды.

Әлемдік тәжірибе көрсетіп отырғандай, әлеуметтік жұмыс маманы клиентке өзінің кәсіби көмегін көрсету барысында медицина мен денсаулық сақтау саласында теориялық және тәжірибелік білімді игеруге міндетті. Ол маманданым мен жұмыс орнына тәуелсіз қоғамдық және индивидуалды денсаулық мәселесін шешуге қатысады да, «денсаулық мұғалімі» қызметін атқарады.

Негізгі бөлім

Наркологиялық көмек көрсету саласындағы әлеуметтік жұмысты ұйымдастыру моделі тиімді болып табылады, сондықтан да әлеуметтік қызметкер мамандарын дайындау барысында бұл мәселе назардан тыс қалмауы қажет. Әлеуметтік қызметкердің

кез келген саладағы әлеуметтік көмегі төмендегі негізгі функциялардан бастау алады:

– диагностикалық – тұлғаны, отбасын, топтың ерекшелігін, қоршаған ортаның оларға әсер етуінің деңгейі мен бағытын зерттеу, «әлеуметтік диагноз» қою;

– жобалаушылық – қоғамдағы, отбасындағы, топтағы болып отырған жағдайлар, процестердің дамуын жобалау; әлеуметтік мінез-құлықтың белгілі-бір үлгісін дайындау;

– құқықтық қорғау – клиенттің мүддесін қорғау мен әлеуметтік көмек көрсетуге бағытталған құқықтық актілер мен заңдарды пайдалану;

– ұйымдастырушылық – халыққа әртүрлі әлеуметтік көмек көрсетудегі әлеуметтік қызметтегі делдалдық қызмет;

– ескертулік-алдын алу – әртүрлі жағымсыз құбылыстарды игеру мен ескерту механизмдерін (құқықтық, психологиялық, медициналық, педагогикалық) іске қосу;

– әлеуметтік-медициналық – ауруды емдеу, ауру жағдайында, емделгеннен кейінгі қайта бейімделу жұмыстарын өз уақытында ұйымдастыру [1].

Наркология саласындағы әлеуметтік жұмыс маманының кәсіби қызметінің кезеңдеріне:

– маскүнемдіктің алдын алу (анықтау, кеңес беру және т.б.);

– емдеу (маман мен медициналық қызметтер тренингтерін біріктіру, отбасылық терапияны ұйымдастыру және оған қатысу);

– қайта оңалту жатады [2].

Әлеуметтік қызметкер психиатрмен, нарколог және психолог маманмен бірге ауруға емдік іс-шара тиімді болу үшін психокоррекциялық ықпал ету жұмыстарына қатысу арқылы әлеуметтік көмек көрсетеді.

Медициналық-әлеуметтік жұмыстың мақсаты физикалық, психологиялық және әлеуметтік патологиясы бар адамдардың қалыптасуы мен бейімделуінің мейлінше мүмкін деңгейіне жету болып табылады.

Наркологиялық орталықтағы медициналық-әлеуметтік жұмыстың объектісі болып психоактивті заттарды шектен тыс тұтынудан пайда болған айқын медициналық және әлеуметтік мәселелері бар әртүрлі адамдар контингенті болып отыр. Олар бір-бірін қолдап отырғаннан кейін де біржакты кәсіби іс-шараны жүзеге асыру қиынға соғады. Мұндай контингенттермен жұмыс медициналық қызметкерлер үшін де, әлеуметтік қызмет маманы үшін де өте ауыр және тиімділігі аз болып келеді, себебі олар қалай қараса да қиындықтар шеңберінде қалып қояды. Ал бұл маман-

ның кәсіби компетенциясы шеңберінен шығып және жемісті жұмыс жасауға кедергісін келтіреді. Тиімді ықпал ету, тек аралас секторда ұзақ уақыттық біріккен жұмысы негізінде және арнайы жұмыс түрі таңдалып, қажетті дайындықтар жүргізілген кезде ғана орын ала бастайды. Сонымен қатар, арнайы медициналық (қазіргі жағдайда наркологиялық) мамандандырылған әлеуметтік қызметкер дайындалады.

Маскүнемдікке салынған адамды қайта оңалту бағдарламасы міндетті түрде әлеуметтік қызметкердің қатысуымен дайындалады және жүзеге асырылады.

Сонымен қатар, наркологиялық орталықтағы әлеуметтік қызметкер маманның іс-әрекетін қамтамасыз ететін заңдық база да маңызды рөлге ие. Бұл тұрғыда бізде кейбір жетіспеушіліктер мен аяқталмаған жүйенің бар екендігін жоққа шығара алмаймыз. Қазіргі уақытта әлеуметтік қызмет маманының іс-әрекеттерін реттейтін және бағыттайтын алғашқы нормативті-құқықтық құжаттар денсаулық сақтау саласында орын алып отыр.

Наркологиялық орталыққа әлеуметтік қызмет мамандарын енгізу – бұл жағымды тәжірибе болып отыр. Себебі, наркологиялық ауруларды қайта оңалту процесі әлеуметтік қызметкердің басты міндеттердің бірі болып табылады.

Маскүнемдіктен зарлап шегушілерді тиімді қайта оңалту үшін тек денсаулық сақтау жүйесі мекемелерінің және наркологиялық орталықтардың күш салуы аз болады. Маскүнемдерді қайта оңалту жұмыстары медициналық құрылыммен қатар, білім беру мекемелері, жұмысбастылық, халықты әлеуметтік қорғау, құқықтық тәртіпті сақтау, заңдық көмек сияқты көмектермен бірге жүргізіледі.

Медициналық қызметкерлер мен әлеуметтік қызметкерлер алға қойған мақсатқа жету барысында бірнеше біріккен бағыттары бар:

– қайта оңалту процесіне белсенді түрде енуі үшін аурудың бойына ішімдікті тұтынудан мүлдем бас тартуға тапсырма беру немесе тұрақты мотивацияны қалыптастыру;

– ішімдікке әуестенуін жоюға бағытталған емдік-психологиялық-терапевтік іс-шаралар кешенін жүзеге асыру;

– ауру процесі кезіндегі ушыққан немесе дамыған интеллектуалды, аффективті, мінез-құлықтық бұзылуларды қалыпқа келтіру;

– ауруды салауатты өмір салтына дағдылануға үйрете отырып, оның денсаулығын нығайту;

– жағымды тұлғалық дамуды қамтамасыз ету үшін аурудың тұлғалық құрылымын коррекциялау;

әлеуметтік қорғау саласында этикалық нормативтік қызметкерлерін формациялау үшін қажеттіліктерді қалыптастырады. Соған сәйкес мемлекет және қоғам үшін барлығы әлеуметтік институттарға, әлеуметтік қорғау институттары және әлеуметтік жұмысқа қатысты барлық міндеттерді орындайды – социумды сақтау және стабилизациялау міндеттері, болашақты жан-жақты дамыту үшін қоғамдық қарым-қатынастарды қолдау және гармонизациялау және шарттарды қамтамасыз етуге, яғни жағдайға байланысты мемлекеттегі қауіпсіздікті және тұрақтылықты қамтамасыз ету факторларының бірі болып табылады.

Қорытынды

Қорыта келе, маскүнемдермен әлеуметтік жұмыста әлеуметтік қызметкер маманы медициналық маманмен біріге қызмет атқарады, яғни әлеуметтік қызметкер маманның да қызметі маңызды болып табылады. Жоғарыда атап өткеніміздей, маскүнемдермен әлеуметтік жұмыстың тиімді болуы үшін біржақты емдеу шарасы жеткіліксіз. Сондықтан да, жоғарыда аталған әлеуметтік, психологиялық, педагогикалық, медициналық және тағы да басқа көмектер кезең-кезеңмен жүргізілуі тиіс. Сол кезде ғана маскүнемдермен әлеуметтік жұмыстың жағымды, оң нәтижесіне қол жеткізе аламыз.

Әдебиеттер

- 1 Мокронос А.Ф. Функции и роль специалиста социальной работы // Социальная работа. – М., 2008. № 8. – С. 30.
- 2 Борисов Н.И. Технологии социальной работы с лицами, злоупотребляющими алкоголем. – М., 2005.
- 3 Москаленко В.Д. Программа социальной работы с семьями больных алкоголизмом. – М.: ЦОЦ, 2000.
- 4 Валентик Ю.В., Зыков О.В., Мартыненко А.В., Цетлин М.Г. Теория и практика медико-социальной работы в наркологии. – М.: Центр программно-технич. управл. федер. системы информ. обеспеч. молодежи, 2005. – С. 202.
- 5 Шупейкин В. Зоревье нации неотделим от здоровья экономики // «Вечерний Алматы». – 2009. – №3

References

- 1 Makronosov A.F. Функции и роль специалиста социальной работы // Socialwork, – М. 2008. № 8.
- 2 Borisov N.I. Технологии социальной работы с лицами, злоупотребляющими алкоголем. – М., 2005.
- 3 Moslenko V.D. Программа социальной работы с семьями больных алкоголизмом. – М.: ЦОЦ, 2000.
- 4 Valentik U.V., Zykov O.V., Martynenko A.V., Cetlin M.G. Теория и практика медико-социальной работы в наркологии. – М.: Центр программно-технич. управл. Федер. системы информ. обеспеч. молодежи, 2005. - С.202
- 5 Shupeikin, V. Зоревье нации неотделим от здоровья экономики // «Вечерний Алматы». – 2009. - №3